

LAKIVALIOKUNNAN MIETINTÖ 23/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 26 päivänä marraskuuta 2014 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi hallintolainkäyttölain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 245/2014 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat aloitteet:

- LA 89/2014 vp, laki hallintolainkäyttölain 6 §:n muuttamisesta (Kalle Jokinen /kok ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 27 päivänä marraskuuta 2014
- TPA 43/2014 vp, viranomaisen valitusoikeuden rajoittaminen toisen viranomaisen tekemiin päätöksiin (Tiilikainen, Kimmo /kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 12 päivänä marraskuuta 2014.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Arja Manner, oikeusministeriö
- hallintoneuvos Eija Siitari, korkein hallinto-oikeus
- hallinto-oikeustuomari Sampo Jokinen, Helsingin hallinto-oikeus
- hallinto-oikeustuomari Mirjami Paso, Itä-Suomen hallinto-oikeus
- johtava lakimies Matti Merisalo, Verohallinto
- johtava kaupunginasiainmies Sari-Anna Pennanen, Helsingin kaupunki
- vakuutus oikeussiihteeri Liisa Hämeen-Anttila, Suomen tuomariliitto ry
- professori Olli Mäenpää.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- sosiaali- ja terveysministeriö
- vakuutus oikeus
- Hämeenlinnan hallinto-oikeus
- Pohjois-Suomen hallinto-oikeus
- lapsiasiavaltuutetun toimisto
- Lastensuojelun Keskusliitto ry
- Suomen Asianajajaliitto
- Suomen Lääkäriliitto ry.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan hallintolainkäyttölain todistelusäännöksiä tarkistettaviksi niin, että ne olisivat yhteensopivat muutettaviksi ehdotettu-

jen oikeudenkäymiskaaren todistelusäännösten kanssa.

Esityksessä on otettu huomioon hallintotuomioistuimissa ratkaistavien asioiden laatu ja niiden erityispiirteet. Tarkoituksena on, ettei hallintotuomioistuinten ja yleisten tuomioistuinten todistelussäännöksissä olisi muita kuin käsiteltävien asioiden laadusta aiheutuvia eroja.

Ehdotuksen mukaan hallintolainkäyttölaissa säädettäisiin keskeisistä todisteluun liittyvistä kysymyksistä nykyistä kattavammin ja yksityiskohtaisemmin. Tämä selkeyttäisi sääntelyä ja vahvistaisi hallintoprosessin asemaa itsenäisenä prosessimuotona.

Hallintolainkäyttölaissa olisi säännökset esimerkiksi todistajan esteellisyydestä, todistajan vaitiolo-oikeudesta ja vaitiolovelvollisuudesta, muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden vaikutuksesta todisteluun sekä vajaanvaltaisen kuulemisesta. Myös keskeiset säännökset asiantuntijan kuulemisesta, muusta henkilökohtaisesta kuulemisesta, katselmuksesta, asiakirjan ja esineen esittämisestä tuomioistuimelle sekä todistelukustannusten korvaamisesta olisivat hallintolainkäyttölaissa. Laissa olisi myös viit-

tauksia oikeudenkäymiskaaren todistelussäännöksiin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan hallintolainkäyttölain todistelussäännösten muuttamisesta johtuvia muutoksia oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annettuun lakiin, hallintolakiin, ympäristönsuojelulakiin ja vesilakiin sekä eräisiin valitusasioita käsitteleviä muutoksenhakulautakuntia koskeviin lakeihin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 2015.

Lakialoite (LA 89/2014 vp)

Aloitteessa ehdotetaan muutettavaksi hallintolainkäyttölain (586/1996) 6 §:n 2 momenttia siten, että viranomaisella on valitusoikeus vain, jos laissa niin säädetään.

Toimenpidealoite (TPA 43/2014 vp)

Toimenpidealoitteessa ehdotetaan, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin viranomaisen valitusoikeuden rajoittamiseksi toisen viranomaisen tekemiin päätöksiin.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Yleistä

Hallituksen esitys todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevien säännösten muuttamiseksi on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä, ja lakivaliokunta on vastikään hyväksynyt asiasta mietinnön (HE 46/2014 vp — LaVM 19/2014 vp). Nyt käsillä oleva hallituksen esitys koskee todistelua hallintolainkäytössä. Tarkoitus on ottaa hallintolainkäyttölain todistelussäännöksissä huomioon oikeudenkäymiskaaren todistelua koskevien säännösten muutokset. Lisäksi pyrkimyksenä on selkeyttää eräitä hallintolainkäyttölakiin vanhastaan sisältyneitä todistelussäännöksiä.

Hallintolainkäytössä on tyypillisesti kyse muutoksenhausta julkisen vallan käyttöä koskevaan viranomaisen ratkaisuun. Tällöin asiaan on

usein jo sen aiemmissa vaiheissa kertynyt runsaasti aineistoa. Hallintolainkäytössä asiat ratkaistaan yleensä kirjallisen aineiston pohjalta, vaikkakin suullinen käsittely voidaan tarvittaessa järjestää. Edellä mainituissa suhteissa hallintolainkäyttö eroaa oikeudenkäynnistä yleisissä tuomioistuimissa. Hallintolainkäytön erityispiirteet ja käsiteltävien asioiden laatu on pyritty esityksessä ottamaan huomioon.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa hallituksen esitystä on yleisesti ottaen pidetty oikeansuuntaisena, mutta riittämättömänä uudistuksena. Oikeusministeriön mukaan hallintolainkäyttölain uudistustyötä on tarkoitus jatkaa seuraavalla vaalikaudella ja tässä yhteydessä arvioida tarkemmin myös hallintolainkäytön todistelussäännöksiä. Lakivaliokunta yhtyy näkemykseen hallintolainkäyttölain nyt ehdotettua laajemman uudistuksen tarpeesta. Ottaen huo-

mioon, että uudistustyötä on tarkoitus jatkaa, valiokunta on päätenyt siihen, että se ehdottaa tässä yhteydessä hyväksyttäväksi sellaisenaan tai jäljempänä selvitetyin muutoksin lähinnä vain sellaisia säännösehdotuksia, jotka ovat oikeudenkäymiskaaren todistelussäännösten muutosten vuoksi välttämättömiä.

Nykyinen hallintolainkäyttölaki sisältää runsaasti viittauksia oikeudenkäymiskaaren säännöksiin. Nyt käsillä oleva hallituksen esitys ei tuo tähän merkittävää muutosta, sillä myös se sisältää lukuisia viittauksia oikeudenkäymiskaaren vastaaviin säännöksiin. Viittaustekniikka lyhentää hallintolainkäyttölakia ja sen säännöksiä, mutta se ei välttämättä ole lakia soveltavan ja tulkitsevan kannalta selkeä sääntelytapa. Tilannetta ei helpota se, että myös viitatuissa oikeudenkäymiskaaren säännöksissä on runsaasti edelleen viittauksia. Lakivaliokunnan mielestä viittaustekniikan käyttöä on syytä arvioida hallintolainkäyttölain jatkovalmistelussa.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta pitää tärkeänä, että hallintolainkäyttölain pitkään vireillä ollut uudistustyö saatetaan ripeästi loppuun ja asiasta annetaan esitys eduskunnalle. Valmistelussa on tarpeen arvioida tarkemmin myös todistelua koskevia säännöksiä. Valiokunta ehdottaa lausuman hyväksymistä asiasta (*Valiokunnan lausumaehdotus*).

Voimaantulo

Hallituksen esityksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.7.2015. Voimaantulo on kuitenkin aiheellista ajoittaa siten, että muutokset tulevat voimaan samanaikaisesti oikeudenkäymiskaaren todistelua koskevan uudistuksen kanssa. Kyseisen uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2016.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. Laki hallintolainkäyttölain muuttamisesta

21 §. Asiamiehen valtuutus. Pykälän 1 momentissa mainittu "yleinen" oikeusavustaja on muutettu "julkiseksi" oikeusavustajaksi.

33 §. Asian selvittäminen. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan otettavaksi käyttöön uusi ilmaisu "muutoin oikeudenkäynnissä osallisena oleva hallintoviranomainen", jota käytetään asianosaisen ja päätöksen tehneen hallintoviranomaisen ohella. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta toteaa, että viranomaisen asemaan hallintoasioiden oikeudenkäynnissä vaikuttaa liittyvän kysymyksiä, joihin ei hallintolainkäyttölakista ilmene selkeää vastausta. Nyt ehdotettu uusi ilmaisu ei kuitenkaan vaikuta selkeyttävän oikeustilaa, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa sen poistamista. Viranomaisen asemaa hallintolainkäytössä on perusteltua arvioida tarkemmin ja laajemmin hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksen valmistelussa. Koska voimassa olevaan 33 §:ään ei hallituksen esityksessä ehdoteta uuden ilmaisun lisäksi muita muutoksia, ilmaisun poistaminen merkitsee sitä, että pykälä jää voimassa olevan sisältöiseksi. Pykäläehdotus tulee siten poistaa. Myös johtolauseetta on tämän vuoksi tarpeen tarkistaa.

Vastaavaa ilmaisua ehdotetaan käytettäväksi myös 39 §:ssä, 43 §:n 1 momentissa ja 46 §:n 1 momentissa. Valiokunta ehdottaa niiden poistamista myös kyseisistä säännöksistä. Näitä muutoksia ei perustella jäljempänä erikseen.

39 a §. Todistajan esteellisyys. Ehdotettu pykälä on uusi. Hallituksen esityksestä ilmenee, että oikeudenkäynnissä kuultavan viranomaisen palveluksessa olevan henkilön suhteesta todistajan esteellisyyssäännöksiin on ilmennyt tulkintaongelmia (s. 5/I ja 11/I). Tämän vuoksi asiasta ehdotetaan säädettäväksi pykälän 2 momentissa. Sen mukaan vain päätöksen tehneen tai muutoin oikeudenkäynnissä osallisena olevan viranomaisen puhevaltaa käyttävä edustaja on esteellinen toimimaan todistajana. Ehdotus merkitsee muutosta nykytilaan ja supistaa esteellisten todistajien alaa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tavoitteena on helpottaa asian tosiseikkojen selvittämistä hallintoprosessissa. Tarpeettoman laaja todistajan esteellisyys ei tätä edistäisi. Valiokunnalla ei ole ehdotukseen tältä osin huomauttamista.

Momenttiin sisältyy edellä 33 §:n perusteluissa käsitelty ilmaisu "muutoin oikeudenkäynnissä osallisena oleva hallintoviranomainen". Toisin kuin muissa pykälissä nyt käsillä olevassa momentissa ilmaisu on tarpeen säilyttää, koska sen poistaminen merkitsisi sitä, että vain päätöksen tehneen viranomaisen puhevaltaa käyttävää edustajaa ei voitaisi kuulla oikeudenkäynnissä todistajana, mutta sen sijaan esimerkiksi hallintopäätöksestä valittaneen valvontaviranomaisen puhevaltaa käyttävää edustajaa voitaisiin.

39 b §. Todistajan vaitiolo-oikeus. Ehdotettu pykälä on uusi. Sen 3 momentissa säädetään niistä tilanteista, joissa todistajalla on oikeus kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen ilmaisisi momentin 1—3 kohdassa tarkoitettua tietoa. Momentin 1 kohta koskee seikkaa, jonka kertominen voisi saattaa todistajan tai hänen läheisensä syytteen tai rangaistuksen luonteisen hallinnollisen seuraamuksen vaaraan. Säännöksen taustalla on itsekriminointisuoja ja sitä koskeva Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntö.

Hallituksen esitykseen ei sisälly säännöshetöksiä itsekriminointisuojaan vastaisesti hankittujen todisteiden hyödyntämisestä, vaikka hyödyntämiskieltoa koskevat säännökset lisätään oikeudenkäymiskaareen (ks. HE 46/2014 vp ja LaVM 19/2014 vp). Saadun selvityksen mukaan tarkoitus on selvittää hyödyntämiskieltojen kokonaisuutta hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksen jatkovalmistelussa. Saamaansa selvitystä kokonaisuutena arvioituaan lakivaliokunta on päättänyt siihen, että myös itsekriminointisuojaan perustuvaa vaitiolo-oikeutta on perusteltua arvioida samassa yhteydessä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että momentin 1 kohta tässä yhteydessä poistetaan.

39 c §. Todistajan velvollisuus kieltäytyä todistamasta. Pykälän 3 ja 4 momentissa viitataan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 2 ja 3 momenttiin. Viittaukset tulee korjata kohdistumaan oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 12 §:n 3—5 momenttiin, koska lakivaliokunta on oikeudenkäymiskaaren todistelusäännöksiä kos-

kevan hallituksen esityksen yhteydessä ehdottanut pykälään muutoksia (ks. LaVM 19/2014 vp s. 11—13 ja 29).

39 d §. Muussa laissa säädetyn vaitiolo-velvollisuuden vaikutus kuulemiseen. Ehdotettu pykälä on uusi ja poikkeaa oikeudenkäymiskaaren vastaavista säännöksistä (17 luvun 12 ja 14 §). Siinä tarkoitettu vaitiolo-velvollisuus voi perustua esimerkiksi julkisuuslakiin (621/1999) tai terveydenhuollon ammattihenkilöstöstä annettuun lakiin (559/1994). Pykälän 1 momentin mukaan todistajaa voidaan kuulla vaitiolo-velvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta, jos se on välttämätöntä asian selvittämiseksi tai jos henkilö, jonka hyväksi vaitiolo-velvollisuus on säädetty, suostuu todistamiseen. Pykälän 2 momentin mukaan todistajaa ei kuitenkaan saa kuulla, jos kuuleminen on vastoin erittäin tärkeää yleistä etua, lapsen etua tai muuta tärkeää yksityistä etua, paitsi jos kuulematta jättäminen vaarantaisi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumisen.

Lakivaliokunta toteaa, että ehdotettu sääntely mahdollistaa tuomioistuimelle verraten laajan harkintavallan velvoittaa todistaja todistamaan. Ratkaisua voidaan puoltaa hallintolainkäyttöasioiden laadulla ja luonteella, asianosaisasetelmalla sekä valitusviranomaisen selvittämisvelvollisuudella (hallintolainkäyttölain 33 §). Tavoitteena on, että viranomaisen päätöksentekoon liittyvät seikat voidaan oikeudenkäynnissä riittävästi selvittää asian selvittämiseksi. Valitusviranomaisella on siten oikeus saada kaikki sellainen tieto, jota se tarvitsee oikeudenkäyntimenettelyssä, ja lähtökohtaisesti valitusviranomaisen arvioi itse, mitä se pitää välttämättömänä selvittämistä vastuunsa täyttämiseksi. Jos todistajan kuuleminen muussa laissa säädetyn vaitiolo-velvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta on asian selvittämiseksi välttämätöntä, todistajaa voidaan ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan kuulla. Kuulemista kuitenkin rajoitetaan 2 momentissa mainituilla perusteilla.

Edellä esitetyn valossa valiokunnalla ei ole huomautettavaa pykälän tavoitteeseen, mutta se pitää pykälää monipolvisena ja vaikeasti avautu-

vana. Sääntelyn selkeyttämiseksi valiokunta ehdottaa 2 momentin sanamuodon tarkistamista siten, että todistajaa ei saa kuulla, jos kuulematta jättämiselle on erittäin tärkeän yleisen edun tai lapsen edun taikka muun erittäin tärkeän yksityisen edun vuoksi erityisen painavat perusteet eikä kuulematta jättäminen vaaranna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista. Momentissa mainittuja näkökohtia tulee punnita tilanne- ja tapauskohtaisesti.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan erittäin tärkeä yleinen etu voi liittyä valtion ulkoiseen turvallisuuteen ja lapsen etu tai muu erittäin tärkeä yksityinen etu vuorostaan henkilökohtaisen turvallisuuden tai koskemattomuuden turvaamiseen (s. 15/II). Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimusta ei sen sijaan perusteluissa ole juurikaan käsitelty. Tältä osin valiokunta toteaa, että oikeudenmukaisella oikeudenkäynnillä viitataan Euroopan ihmisoikeus-sopimukseen ja sitä koskevaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön. Kyse on ennen kaikkea kontradiktorisen periaatteen eli vastavuoroisuuden periaatteen turvaamisesta todistelussa. Asianosaisella on oikeus lausua tuomioistuimelle esitetystä todistelusta ja tarvittaessa riitauttaa esitetty selvitys. Asianosaiselle tulisi myös pääsääntöisesti turvata mahdollisuus esittää todistajalle kysymyksiä (esim. H.A.L. v. Suomi 2004 ja Fortum v. Suomi 2003). Lisäksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin voidaan katsoa pitävän sisällään asian riittävän selvittämisen turvaamisen.

39 f §. Muut säännökset todistajan kuulemisesta. Pykälässä viitataan niihin oikeudenkäymiskaaren todistajan kuulemista koskeviin säännöksiin, joita sovelletaan soveltuvin osin hallintolainkäyttömenettelyssä. Pykälään on lisätty viittaus oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 30 §:ään, jossa säädetään alle 15-vuotiaan tai henkiseltä toiminnaltaan häiriintyneen todistajan kuulemisesta. Viittauksen kautta sovellettavaksi tulevat oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 27 §:n säännökset. Lisäys on tarpeen, koska lakivaliokunta ehdottaa jäljempänä 39 h §:n poistamista.

39 h §. Vajaavaltaisen kuuleminen. Pykälä on uusi. Sen 1 momentti koskee vajaavaltaisen kuulemista suullisessa käsittelyssä, 2 momentti vajaavaltaiselle määrättävää tukihenkilöä ja 3 momentti vajaavaltaisen kuulemista ilman muiden oikeudenkäynnin osapuolten läsnäoloa. Esityksen tarkoituksena on sisällyttää vajaavaltaisen kuulemista koskeva yleissäännös hallintolainkäyttölakiin. Lakivaliokunta pitää tarkoitusta yleisesti ottaen kannatettavana, mutta saamansa selvityksen valossa valiokunta katsoo, että ehdotetussa sääntelyssä on vielä pohtimisen varaa. Ottaen huomioon, ettei säännöksen säätäminen tässä yhteydessä ole ehdottoman välttämätöntä oikeudenkäymiskaaren todistelusäännösten muutosten vuoksi, valiokunta ehdottaa, että säännös poistetaan ja tarvittavaa sääntelyä pohditaan tarkemmin hallintolainkäytön kokonaisuudistuksen valmistelussa. Pykälän poistamisen vuoksi valiokunta ehdottaa samalla, että 39 f §:ään lisätään viittaus oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 30 §:ään. Vajaavaltaisen todistajan kuulemiseen hallintolainkäytössä sovelletaan siten — kuten nykyisin — soveltuvin osin oikeudenkäymiskaaren vastaavaa sääntelyä. Ehdotetun pykälän poistamisen vuoksi myös *johtolause* on tarpeen tarkistaa.

41 §. Katselmus. Voimassa olevaa pykälää ehdotetaan täsmennettäväksi ja täydennettäväksi, jotta se keskeisiltä osiltaan vastaa oikeudenkäymiskaaren vastaavia säännöksiä. Pykälän 2 momentissa säädetään katselmuksen toimittamisesta siitä huolimatta, että katselmuksen kohteesta ilmenee vaitiolo-oikeuden tai vaitioloovelvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja. Saadun selvityksen valossa momentti ei ole sanamuodoltaan eikä tarkoitukseltaan riittävän selkeä, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa sen poistamista.

42 §. Asiakirjan ja esineen esittäminen. Voimassa olevaa pykälää ehdotetaan täsmennettäväksi ja täydennettäväksi, jotta se keskeisiltä osiltaan vastaa oikeudenkäymiskaaren vastaavia säännöksiä. Pykälän 2 momentissa säädetään asiakirjan tai esineen esittämisestä siitä huolimatta, että siitä ilmenee vaitiolo-oikeuden

tai vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvia seikkoja. Saadun selvityksen valossa momentti ei ole sanamuodoltaan eikä tarkoitukseltaan riittävän selkeä, minkä vuoksi valiokunta ehdottaa sen poistamista.

6. Laki tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

14 §. Asian käsittely. Lakivaliokunta on edellä ehdottanut 1. lakiehdotuksen 39 h §:n poistamista. Tämän vuoksi nyt käsillä olevan pykälän 2 momentista on poistettu viittaus kyseiseen pykälään.

7. Laki työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

12 §. Hallintolainkäyttölain soveltaminen. Pykälän 2 momentista on poistettu viittaus hallintolainkäyttölain 39 h §:ään.

8. Laki työttömyysturvalain 12 a luvun 5 §:n muuttamisesta

12 a luku. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunta

5 §. Asian käsittely. Pykälän 2 momentista on poistettu viittaus hallintolainkäyttölain 39 h §:ään.

9. Laki sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

14 §. Asian käsittely. Pykälän 2 momentista on poistettu viittaus hallintolainkäyttölain 39 h §:ään.

10. Laki opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

12 §. Hallintolainkäyttölain soveltaminen. Pykälän 2 momentista on poistettu viittaus hallintolainkäyttölain 39 h §:ään.

11. Laki opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

8 §. Asian käsittely. Pykälän 2 momentista on poistettu viittaus hallintolainkäyttölain 39 h §:ään.

Laki- ja toimenpidealoite

Valiokunta puoltaa hallintolainkäyttölain muuttamista hallituksen esityksen pohjalta edellä selvitetyin muutoksin. Lisäksi valiokunta ehdottaa lausuman hyväksymistä hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksen loppuun saattamisesta. Tässä yhteydessä tulee tarkastella muun muassa viranomaisen valitusoikeutta ja viranomaisen asemaan hallintolainkäyttömenettelyssä liittyviä kysymyksiä. Edellä esitetyn perusteella valiokunta ehdottaa laki- ja toimenpidealoitteen hylkäämistä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta ehdottaa,

että 2.—5. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina,

että 1. ja 6.—11. lakiehdotus hyväksytään muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset),

että lakialoite LA 89/2014 vp hylätään,

että toimenpidealoite TPA 43/2014 vp hylätään ja

että hyväksytään yksi lausuma (Valiokunnan lausumaehdotus).

1.

Laki

hallintolainkäyttölain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan hallintolainkäyttölain (586/1996) 21, (*poist.*) 39, 40—43, 46, 47 ja 49 §, sellaisena kuin niistä on 43 § osaksi laissa 435/2003, sekä
lisätään lakiin uusi 33 a ja 39 a—39 g §, seuraavasti:

21 §

Asiamiehen valtuutus

Asiamiehen on esitettävä valtakirja, jollei päämies ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa. Valtakirjan puuttuessa sen esittämiseen on tarvittaessa varattava tilaisuus, mikä ei kuitenkaan estä käsittelyn jatkamista tänä aikana. Asianajajan, *julkisen* oikeusavustajan ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa (715/2011) tarkoitetun luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulee esittää valtakirja ainoastaan, jos valitusviranomaisen niin määrää.

(2 mom. kuten HE)

33 §
(*Poist.*)

33 a §
(Kuten HE)

39 §

Todistajan kuuleminen

Suullisessa käsittelyssä voidaan kuulla todistajana henkilöä, jonka asianosainen taikka päätöksen tehnyt (*poist.*) hallintoviranomainen nimeää tai jonka kuulemista valitusviranomaisen pitää tarpeellisena. Jos asiassa vedotaan yksityisluonteiseen kirjalliseen todistajankertomukseen, todistajaa kuullaan suullisesti vain, jos se on tarpeen asian selvittämiseksi.

39 a §

(Kuten HE)

39 b §

Todistajan vaitiolo-oikeus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, todistaja saa kieltäytyä todistamasta siltä osin kuin todistaminen ilmaisisi:

(1 kohta *poist.*)

(1 ja 2 kohta kuten HE:n 2 ja 3 kohta)

(4 mom. kuten HE)

39 c §

Todistajan velvollisuus kieltäytyä todistamasta

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Lisäksi velvollisuuteen kieltäytyä todistamasta sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10 §:ssä, 11 §:n 3 momentissa, 12 §:n 3—5 momentissa, 13 §:n 1 ja 3 momentissa, 15 §:n 1 momentissa sekä 16 §:ssä säädetään.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 3 momentissa, 12 §:n 3—5 momentissa, 13 §:n 1 ja 3 momentissa sekä 16 §:ssä tarkoitettu henkilön velvollisuus kieltäytyä todistamasta säilyy, vaikkei asianomainen henkilö enää ole siinä asemassa, jossa hän on saanut tiedon todistettavasta seikasta.

(5 mom. kuten HE)

39 d §

Muussa laissa säädetyn vaitiolovelvollisuuden vaikutus todistajan kuulemiseen

(1 mom. kuten HE)

Valitusviranomaisen ei kuitenkaan saa kuulla todistajaa tämän 1 momentissa tarkoitetun vaitiolovelvollisuuden piiriin kuuluvasta seikasta, jos *kuulematta jättämiselle on erittäin tärkeän yleisen edun tai lapsen edun taikka muun erittäin tärkeän yksityisen edun vuoksi erityisen painavat perusteet eikä kuulematta jättäminen vaaranna oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista.*

39 e §
(Kuten HE)

39 f §

Muut säännökset todistajan kuulemisesta

Todistajan kuulemiseen sovelletaan, mitä siitä säädetään oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 30—32, 43, 44, 46 ja 50 §:ssä, 51 §:n 1 ja 2 momentissa, 52 §:ssä sekä 62—64 §:ssä.

39 g §
(Kuten HE)

39 h §
(Poist.)

40 §
(Kuten HE)

41 §

Katselmus

(1 mom. kuten HE)

(2 mom. *poist.*)

42 §

Asiakirjan ja esineen esittäminen

(1 mom. kuten HE)
(2 mom. *poist.*)

43 §

Kutsu suulliseen käsittelyyn

Valitusviranomaisen on kutsuttava suulliseen käsittelyyn asianosaiset, päätöksen tehneen (*poist.*) hallintoviranomaisen edustaja sekä ne muut henkilöt, joiden läsnäoloa se pitää tarpeellisenä. Jos suullista käsittelyä on rajoitettu 37 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, kutsu-matta voidaan jättää ne asianosaiset, joiden läsnäolo on tämän vuoksi ilmeisen tarpeetonta.

(2—4 mom. kuten HE)

46 §

Tallentaminen

Valitusviranomaisen on äänitettävä tai muulla vastaavalla tavalla tallennettava asianosaisen, päätöksen tehneen (*poist.*) hallintoviranomaisen edustajan, todistajan, asiantuntijan ja muun kuultavan kuuleminen suullisessa käsittelyssä.

(2 mom. kuten HE)

47 ja 49 §
(Kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

6.

Laki

tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tapaturma-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1316/2010) 14 § seuraavasti:

14 §

Asian käsittely

(1 mom. kuten HE)

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulauta-

kunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 g ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

(3—6 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

7.

Laki

työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työeläkeasioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (677/2005) 12 §, sellaisena kuin se on laissa 1318/2010, seuraavasti:

12 §

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

(1 mom. kuten HE)

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulauta-

kunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 g ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

(3 ja 4 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

8.

Laki

työttömyysturvalain 12 a luvun 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työttömyysturvalain (1290/2002) 12 a luvun 5 §, sellaisena kuin se on laissa 1320/2010, seuraavasti:

12 a luku

Työttömyysturvan muutoksenhakulautakun- ta

5 §

Asian käsittely

(1 mom. kuten HE)

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulauta-

kunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 g ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään. Muutoksenhakulautakunnan toimivaltaan kuuluvassa asiassa ei noudateta hallintolainkäyttölain 11 luvun säännöksiä ylimääräisestä muutoksenhausta.

(3—5 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

9.

Laki

sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sosiaaliturvan muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1299/2006) 14 §, sellaisena kuin se on laissa 1319/2010, seuraavasti:

14 §

Asian käsittely

(1 mom. kuten HE)

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muu-

toksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 g ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

(3—8 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

10.

Laki

opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotuen muutoksenhakulautakunnasta annetun lain (1080/2012) 12 § seuraavasti:

12 §

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

(1 mom. kuten HE)

Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hallinto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista muutoksenhakulautakunnassa. Muutoksenhakulauta-

kunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 g ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

(3 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

11.

Laki

opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opiskelijoiden oikeusturvalautakunnasta annetun lain (956/2011) 8 §, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1409/2011, seuraavasti:

8 §

Asian käsittely

(1 mom. kuten HE)

Asian käsittelyyn lautakunnassa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Mitä hallintolainkäyttölain 38 §:ssä säädetään suullisen käsittelyn toimittamisesta yksityisen asianosaisen pyynnöstä hal-

linto-oikeudessa, koskee suullisen käsittelyn toimittamista lautakunnassa. Lautakunnassa sovelletaan myös asian käsittelyä ja selvittämistä koskevia hallintolainkäyttölain 37, 39, 39 a—39 g ja 40—50 §:n säännöksiä sen estämättä, mitä mainitun lain 2 §:n 1 momentissa säädetään.

(3 mom. kuten HE)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että hallitus saattaa ripeästi loppuun pitkään jatkuneen hallintolainkäyttölain kokonaisuudistuksen ja antaa asiasta esityksen eduskunnalle.

Helsingissä 6 päivänä helmikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Anne Holmlund /kok	Aino-Kaisa Pekonen /vas
vpj.	Stefan Wallin /r	Jaana Pelkonen /kok
jäs.	James Hirvisaari /ml1	Arto Pirttilahti /kesk
	Arja Juvonen /ps	Kristiina Salonen /sd
	Suna Kymäläinen /sd	Kari Tolvanen /kok
	Johanna Ojala-Niemelä /sd	Ari Torniainen /kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.